

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ ΘΩΜΑ ΓΟΡΙΑΝΙΤΟΥ

Κατωτέρω ἐκδίδομεν τέσσαρα ἐπιγράμματα τοῦ Θωμᾶ Γοριανίτου. Τούτων μόνον τὸ πρῶτον ἐν φ. 106^a τοῦ κώδικος τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης Νεαπόλεως III-AA-6, γεγραμμένου ἐπὶ βομβυκίνου χάρτου τὸν δέκατον τρίτον αἰῶνα, φέρει ῥητῶς τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ. Ἄλλὰ πιθανώτατα τοῦ αὐτοῦ εἶναι καὶ τὰ εἰς τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο ἐπόμενα ἕτερα τρία. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον, τρίτον καὶ τέταρτον εἶνε γεγραμμένα κατὰ δύο σελίδας (στήλας) καὶ ἀνεγνώσθησαν κατὰ τὸ σχῆμα $\begin{matrix} \alpha - \beta \\ \gamma - \delta \end{matrix}$, τὸ δὲ δεύτερον ἐγράφη ἔτι πυκνότερον καὶ κατὰ τρεῖς σελίδας, ἀνεγνώσθη δὲ κατὰ τὸ σχῆμα $\begin{matrix} \alpha - \beta - \gamma \\ \delta - \epsilon - \zeta \end{matrix}$.

Α΄.

† Τοῦ λογιωτάτου Γορικιάνου κῦρ Θωμᾶ στίχοι γεγονότες ἐν τῇ Ἀπόκρῳ ὅτε παρὰ τοῦ Ὀλοβόλου κῦρ Μανουὴλ τὸ Ὅργανον ἐμυεῖτο. † ἔτους ςψπᾶ.

*Αἰγύπτιον τρύφημα τῇ μνήμῃ φέρων
 κρεῶν ὑείων Ἰσραὴλ σκιαγράφος
 γογγύσεως ῥήματα κινεῖν ἠγάπα
 καὶ γλῶτταν ἀχάριστον εἰς εὐεργέτην·*
 5 *κάλλος ψυχῆς γὰρ τοῦ πάχους τοῦ σαρκίου
 προτιμᾶν οὐκ ἔκρινεν ὡς σαρκοτρόφος.
 Ὑμεῖς δ' ὁ καινὸς καὶ θεόλεκτος ὄχλος,
 ὁ πνευματεμφόρητος Ἰσραηλίτης,
 κρεῶν ἀποσιὰς λιπαρᾶς πανδαισίας*
 10 *καὶ πρὸς χάριν φθάσαντες οὐρανοδρόμον*

Α΄ Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἀποκρῶ ἐμνήτω 2. σκιαγράφος. 7. ἡμεῖς.

Ε. γ. Δ. της Κ. τ. Π.
 ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Νέος Ἑλληνομνήμων

τὸ τερπνὸν ἐντρούφημα τῆς κησθημέρου
τὸν νοῦν τε λεπιδύνατε καὶ τὸ σαρκίον
χειρὶ δὲ καθάραντες ἐκ μολυσμάτων
σεραφικῶν φάγητε θάλασσαν ἀνθρώκων,
15 σῶμα τὸ σατιῶν τοῦ θεανθρώπου λόγου.

Β'.

Τῷ ἀγιωτάτῳ πατριάρχῃ κῆρ Γερμανῶ.
Ὡ τῶν ἐπάθλων τῆς καλῆς ἀγρουπνίας,
ἢ με στεφάνῳ δεξιούται κοσμίως
καὶ λαμπύδα δίδωσιν ἐν τῇ χειρὶ μου,
ὡς ἂν τὸ κάλλος τοῦ στεφάνου προσβλέπω
κρίπτει γὰρ αὐτὸν ὡς φίλη Συχέμ πάλαι
ἢ ρίβλος, ὡς κέλλα τις ἐστενωμένη
μελενδουτοῦντα πάλιν ἐκ τῶν γραμμάτων.
Φορεῖ δὲ καὶ δέσματα κάκ τῆς μεμβράνης.
10 Πλὴν ἀλλ' ἐπισχῶν τοῦ στεφάνου κατίδης
ἐρυθροβαφῆ τὴν δορὰν ἐξ αἱμάτων.
Ἔδει γὰρ ὡς ἄρξαντα παθῶν σαρκίου
καὶ μιστυρικῶς ἐστολῆσθαι τὸν μέγαν.
Σὺ δ' ἀλλὰ Χριστοῦ τὸν στέφανον ἐλόγει
τὸν ἐδλογητὸν, ἐξαναστάς, πρεσβύτα.

Γ'.

Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν ἅγιον Πέτρον.
Τί φῆς, ἄλιεῦ εὐφρων; Ἄρ' ἔσχες ἄγραν;
Ὁ κάλαμος δείκνυαι τὴν εὐαγορίαν.

Δ'.

Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Θεολόγον.
Λογογραφεῖς; Ναί. Τίνος οὖν λόγον, τίνα;
Τὸν τοῦ πατρὸς, τὸν ζῶντα, τὸν λογοῦντά με.

Ὁ ποιητὴς τῶν ἐπιγραμμάτων τούτων Θωμᾶς Γοριανίτης
εἶνε ἄγνωστος ἄλλοθεν. Ἀλλὰ τὸν χρόνον καθ' ὃν ἐξῆλθε

Β' 4. ἂν 5. οὐ 9. ἐπισχῶν 13. σὺ 14. ἐξαναστάς

νομεν ἐκ τοῦ ἔτους 1272 τοῦ γεγραμμένου ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ πρώτου ἐπιγράμματος, ὅπερ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ 1272—1273. Τίς δὲ ὁ Μανουὴλ Ὀλοβώλος, πρὸς ἕν ἀπευθύνεται τὸ ἐπίγραμμα, οὐδεμία δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφισβολία. Εἶνε ὁ γνωστός ῥήτωρ τῆς ἐκκλησίας καὶ διδάσκαλος τῆς λογικῆς παιδείσεως, ὃ ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ καθ' ὑπόδειξιν τοῦ πατριάρχου Γερμανοῦ Γ' μετακληθεὶς ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγου τῷ 1267 ὡς διάδοχος τοῦ Γεωργίου Ἀκροπολίτου ἐν τῇ σχολῇ γραμματικευομένων, ἣν ὁ αὐτοκράτωρ ἐκεῖνος βραχὺ μετὰ τὴν ἀνάκτισιν τῆς ὑπὸ τῶν Λατίνων κατεχομένης Κωνσταντινουπόλεως ἱδρυσεν κατὰ τὸν τοῦ μεγάλου Παύλου νεῶν ἐν ταῖς ἀρχαίαις ὀρφανοτροφείαις¹. Παρὰ τῇ διδασκάλῳ λοιπὸν τούτῳ τῆς λογικῆς ἐν τῇ σχολῇ ἐκείνῃ διδασκόμενος τὸ Ὅργανον τοῦ Ἀριστοτέλους ἔγραψε τῷ 1273 ὁ Γοριανίτης τοὺς περὶ τῆς Ἀπόκρεω στίχους.

Εἰς δὲ τὸν πατριάρχην τὸν παρὰ τῷ αὐτοκράτορι Μιχαὴλ σὺνηγορήσαντα ὑπὲρ τοῦ διορισμοῦ τοῦ διδασκάλου τοῦ Γοριανίτου, τοῦ Μανουὴλ Ὀλοβώλου, τὸν Γερμανὸν Γ', ἀναφέρεται τὸ δεύτερον τῶν ἀνωτέρω ἐπιγραμμάτων. Ἀλλὰ δυστυχῶς εἶνε οὕτω σκοτεινὸν τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο καὶ οὕτως ἄγνωστα τὰ τε κατ' αὐτὸν τὸν Γοριανίτην καὶ τὰ καθ' ἕκαστα τῶν κατὰ τὸν πατριάρχην ἐκεῖνον, ὅστις ἐπὶ τρεῖς μόνον μῆνας ἤρξε τῆς ἐκκλησίας τῷ 1267, ἐκβληθεὶς ἔπειτα τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ὡς ἐπισύρας τὴν δυσμένειαν τοῦ πλήθους, ἅτε συντασσόμενος μετὰ τῶν ἐπιδικόντων τὴν ἔνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν, ὥστε δὲν γινώσκωμεν τίνα περιπέτειαν τοῦ βίου ἑαυτοῦ ἢ τοῦ Γερμανοῦ ὑπαινίσσεται ἐνταῦθα ὁ ἐπιγραμματοποιός. Μόνον δὲ περὶ τοῦ χρόνου, καθ' ἕν ἐγράφη τὸ ἐπίγραμμα, δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι εἶνε μεταγενέστερος τοῦ 1272 - 3, ὅτε συνετάχθη τὸ περὶ τῆς Ἀπόκρεω.

¹ Γεωργίου Παχυμέρους ἐκδ. Βόννης Τόμ. Α' σ. 284, 5, Ἠεβλ. M. Manuel Holobolos ἐν τῇ Byzantinische Zeitschrift Τόμ. Ε' (1896) σ. 543 κ. ε.

Γίνεται ἐξ τούτου πιθανὸν πρῶτον μὲν ἐκ τῆς τάξεως, ἣν κατέχει ἐν τῷ κώδικι, ἐπόμενον εἰς ἐκείνο, εἶτα δ' ἐκ τῆς μαρτυρίας, ὅτι τῷ 1274 ὁ Γερμανὸς, ὅστις ἔζη ἔτι ἰδιωτεύων ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐστάλη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαήλ εἰς τὴν Ῥώμην, πρὸς τὸν πάπαν Γρηγόριον Γ', ὅπως διαπραγματευθῆ περὶ τῆς ἐνώσεως¹.

Περὶ τῆς ἐν τῷ στίχῳ 5 εἰς Συγχέμ ἀναλύσεως τοῦ εἰς τὸν πατριάρχην Γερμανὸν ἐπιγράμματος βραχυγραφίας οὗ δὲν εἴμεθα βέβαιοι, οὐδ' ἐννοοῦμεν τὸν λόγον τῆς ἐνταῦθα μνείας τῆς ἐκ τῆς Γραφῆς γνωστῆς πόλεως τῆς Σαμαρείας.

Τέλος τὸ οἰκογενειακὸν ὄνομα Γοριανίτης δὲν φέρει μόνον ὁ τὰ ἐπιγράμματα πονήσας Θωμᾶς. Γινώσκομεν δὲ καὶ Νικόλαον Γοριανίτην, εἰς ὃν ἀπευθύνονται τρεῖς τῶν ἐπιστολῶν τοῦ περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ζήσαντος Ἰωάννου τοῦ μητροπολίτου Ναυπάκτου τῶν σωζομένων ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 131 Βαροκκικῷ κώδικι τῆς ἐν Ὁξωνίῳ Βοδληϊανῆς βιβλιοθήκης². Τετάρτη δὲ τις ἐπιστολὴ τοῦ αὐτοῦ φέρεται ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἑλληνικῶν κωδίκων τῆς βιβλιοθήκης ἐκείνης ἀπευθυνομένη «Πρὸς τὸν Γοριανίτην κυρὸν Νικηφόρον»³. Ἀλλὰ δὲν εἴμεθα βέβαιοι πρὸ εἰδικωτέρας ἐξακριβώσεως, ἂν ὀρθῶς ἀνεγνώσθη τὸ ὄνομα Νικηφόρος· δύσκολον δ' εἶνε νὰ ποδεχθῶμεν, ὅτι τυχὸν Νικηφόρος ἀπεκλήθη ὁ Νικόλαος γενόμενος μοναχὸς ἢ ἱερωθαῖς, ἐπειδὴ ἐν τῇ σειρᾷ τῶν ἐπιστολῶν ἔπεται καὶ πάλιν ἄλλη ἀποστελλομένη πρὸς Νικόλαον Γοριανίτην. Κατὰ πόσον δ' ὁ Θωμᾶς ἦτο συγγενὴς τοῦ Νικολάου (ἢ καὶ τοῦ Νικηφόρου) Γοριανίτου δὲν εἶνε γνωστὸν.

¹ Ἀνδρονίκου Δημητρακοπούλου Ἱστορία τοῦ σχίσματος σ. 64.

² *Coxe Catalogi codicum manuscriptorum Bibliothecae Bodleianae Pars prima*. Ἐν Ὁξωνίῳ. 1853 σ. 223 κ. ε.

³ Ἐνθ' ἀν. σ. 224.